

Da ne mislijo naši Nemci z nami dobro, kaže najbolj to, da bi nam radi staro, pošteno ime Slovencev vzeli. V svoji resoluciji, v kateri nam še ponujajo več nemštva, kakor ga že sedaj imamo, ne poznajo Slovencev, mi smo jim le bindišarji in vse, s čemer so to v zboru ali tudi v novinah, katere jim strežejo, opravičevali, vtrjuje v nas še bolj misel, da nam je treba njih varstva, čem prej je mogoče, odkrižati se.

Bolj resno in bolj trdno pa, ko se tega dela poprimemo, prej ga doženemo in s tem pokažemo jim najležje, da nam tacih jerobov ni treba — da smo godni.

Govor dr. Ferd. Dominkuša v dež. zboru

dne 13. januv. 1886.

Kakor znano, stavil je naučni odsek deželnega zbora resolucijo, ki meri na ponemčenje Spodnjega Štajerja.

Proti tej resoluciji so se oglasili vsi slovenski poslanci in govoril je starosta slovenskih poslancev g. dr. Ferdo Dominkuš v deželnem zboru v Gradcu dne 13. januarja blizo tako-le:

Resolucija naučnega odseka zahteva po smislu, naj bi se v vseh slovenskih ljudskih šolah nemški jezik tako podučeval, kakor to javno življenje, jednota dežele, cesarstva in armade zahteva.

Moram reči, da mi cilj, katerega hoče odsek pri poduku nemščine v slovenskih ljudskih šolah doseči, ni dosti jasen, ker o tem, koliko je slovenskemu ljudstvu na Štajerskem v nemščini treba, in v kateri meri to jednota dežele, cesarstva in armade zahteva, bodo nazori jako različni.

Gledé važnosti razlogov učnega odseka za celo našo državljansko življenje, ni dvomiti, da odsek kot cilj popolno priučenje nemškega jezika v slovenskih ljudskih šolah zahteva.

Hočemo zdaj preiskovati, če se da ta daljni cilj zvezati s pravo nalogo ljudske šole, in če to res zahteva korist dežele in države.

Prav obžalujem, da nimam takih besed, ki bi mi dale upanje, one može v vaši sredini prepričati, ki samo zaradi tega, ker naših razmer ne poznajo ali o njih prav ne sodijo, imajo zdaj namen, naše ljudstvo v svojih najsvetejših pravicah uškodovati. Nas ne vodijo malosrčnost ali narodni predsodki, da se zahtevanju obširnejega poduka v nemščini na slovenskih ljudskih šolah, kakor je zdaj, z vso vstrajnostjo zoperstavimo.

Naravna in v postavi izgovorjena naloga ljudske šole je, otroke nravnokrščansko odgojiti, duševne zmožnosti razvijati, jih se znanostmi in zvedenostmi za nadaljni razvitek v življenji obdati in tako podlago za izgojitev krepkih ljudi in članov človeškega društva podati.

Ta naloga obsega odgojitev in poduk, toraj ne samo priučenje znanosti, ampak tudi razvitje blagosrčnosti in značaja.

Če se hoče ta naloga doseči, morajo pravilne razmere v šoli biti.

K temu prištevamo: redno obiskovanje šole, pripravno omejene šolske okraje, dobro uredjene šolske prostore, zmožne značajne učitelje, kot podučni jezik materni jezik otrok in kot etičen moment odgoje skrbna izgoja otrokove narodnosti.

Uspešen razvitek duševnih zmožnosti potom družega jezika, kakor ga otroci govore in umejo, sploh ni mogoč.

Nemci in vsi drugi narodi na tem kot edino pravem pedagogičnem stališču nasproti svojim otrokom stojijo in se po pravici branijo kak drugi tuj jezik v ljudske šole upeljati. Naj mi bode dovoljeno, nekaj stavkov iz pedagogičnih pisem slovečega nemškega pedagoga Miroslava Dittesa prebrati, kateri predmet tega vprašanja tako jasno razklada, da se boljše misliti ne more. Je le nekaj vrstic, ki se glasé: „Mi Nemci hočemo svoje otroke nemški odgojiti, ne da bi Čehom Poljakom, Slovincem itd. svoje vzeli, zahtevamo pa tudi, da se nam naši ne potujijo.“

To zahteva naravna čut, katera je vsakemu nepopačenemu človeku sveta, to pa tudi zahteva zreli, obsegajoč um. Ker le na močnih in zdravih tleh narodnosti se more pravo človeštvo razvijati, kateremu je mogoče oddaljenemu od vsake puhlosti jasnih zapovedi nravnega čuta narode spraviti in zjediniti. Zarad tega je vsaka prava odgoja v prvi vrsti narodna in mora to biti, da se polagoma k uzorom vesoljnega človeštva povzdigne. To je razvitek odgoje v pravilnih razmerah.

Učilnice v nemških pokrajinah to svojo nalogo dosežejo, ker so jim podane vse te pravilne razmere, ker si večé število učiteljev delo razdeli in ker se od učencev ne zahteva priučenje drugega deželnega jezika.

Drugače je na slovenskem Štajerskem! Tukaj imamo večinoma le jednorazrednice dosti od teh z neugodnimi šolskimi okraji, obiskanje šole je zaradi tega, v nekaterih krajih pa tudi zaradi velikega siromaštva prebivalcev nereden, skrčujoč uspeh poduka.

K tem za-se neugodnim razmeram pride zahtevanje podučanja družega deželnega jezika.

Kdor razmere take učilnice pozna, v kateri pri poldnevem poduku pa osem šolskih tečajev v eni sobi skupaj sedijo, eden učitelj 130 — 140 učencev nadzorovati in podučevati mora, temu bode mogoče oceniti veliko nalogo, katera se stavi učitelju in učencem.

Koristi priučanja nemškega jezika ne bode nihče prezrl, posebno za tiste učence, ki so

poklicani in katerim je mogoče, se bolje izobražiti, svoj delokrog razširiti.

Po izgovoru strokovnjakov pa, in sicer takih, ki nepristransko sodijo, tudi nemških, je celo nemogoče, v ljudskih šolah predpisani uspeh v poduku doseči in zraven tega še nemški jezik priučiti.

Na vsaki način moral bi se poduk v tujem jeziku na naravni poti razvijati, namreč, še le na višji stopinji poduka začeti, in materni jezik kot podučni jezik rabiti.

Kako pozornost je treba v smislu odgoje obračati na vzdrževanje lastno otrokove narodnosti, sem že povedal. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Beseda o pretakanju vina.

Vino pretakaje imamo dvojni namen, prvič hočemo s pretakanjem vino od vsedenih drožij ločiti in drugič mlado vino v zadostivni meri z zrakom v dotiko spraviti. To potrebno delo se le redkokedaj brez škode opušča in je vslasti takrat z velikimi nepravilnostmi zvezano, če se vino na prodaj postavlja in se v njem nagnjenost k raznim boleznim prikazuje.

Govorimo toraj najprej o razlogih, kateri pretakanje vina toliko potrebno narejajo, kakor pa o pravilih, katerih se je treba pri tem oparvilu držati.

Vrenje sladkega nemškega mošta je, kakor znano, odvisno od navzočnosti neskončne množine drobnih, rastlinskih tvarin, tako imenovanih drožinskih celic, katerih klice iz zraka v mošt prihajajo, se v njem neverjetno naglo množijo in njegov sladkor v alkohol in ogljeno kislino razkrajajo. Zato pa je potrebno zraka in neko stopinjo toplote, najbolje 15—20° C., kakoršna toplota se pa po naših kletih le redkokedaj nahaja; zato se burno vrenje, navadno ne na korist vinu, predolgo zavleče. Kolikor hitreje in močneje se drožje nareja in po tem takem se mošt v sladkor razkrajaja, toliko, preje se vino izčisti in za pretakanje godneje postane, ker drožje, kakor je znano, na dno gre, mrtvemu truplu podobno; kajti drožje le toliko časa živi in se razvija, dokler ima kaj sladkorja povživati in razkrajati. Za vina, ki so burno vrenje ali v zakurjeni kleti ali s pomočjo tako zvane grejoče cevi dovršila, pride čas prvega pretoka včasih že meseca novembra, med tem ko se mora v navadnih razmerah pri istem vinu do januarja ali februarja čakati. To pa je jedna naj bistvenjših točk v ravnanju z vinom, da se prvo vrenje naglo, nepretrgano godi. Zato naj se vse porabi, kar klet toplo dela in da se mošt topel v klet spravi.

Ako pa vino delj časa na vsedenih drožij leži, tako začne vino, ako v kleti toplota

nastane, in je še kaj sladkorja v njem, zopet na novo živo vreti, ogljena kislina se iz drožja v vinu vzdiguje in tako drožje vzgane, zajedno pa začne tudi drožje polagoma, zagnjivati to pa hitreje ali počasneje, kakor je ravno klet, topla ali hladna, vino slabejše ali močnejše. Na to pa prej že čisto vino zopet kalno postane, to pa na nenaraven način, ker se delki od drožja po gujilobnih plinih na višek zaganjajo. Vrh tega dobi tako vino rado neprijeten po gujilobi cikajoč duh in okus; včasih se poganjajo debeli plinovi mehurji na površje, ali pa dobivajo vina, ki imajo veliko sladkorja o sebi ali pa so bolj milega okusa, neko posebno nagnjenost, da se začnejo vleči ali pa kisneti, sploh neljubo nagnjenost do marsikaterih vinskih bolezni. Taka kalna vina pa je zelo težko zopet izčistiti in v red spraviti.

Pri prvem burnem vrenju, tudi, če je naglo in temeljito, se pa ne porabi ves sladkor v vinu, ampak ostane ga še mali del v njem nazaj, ki po pretoku vina na novo zavreje in zopet nekaj drožja naredi.

To tiho pozno zavrevanje more včasih 1—2 leti trpeti in dokler to vrenje trpi, more mlado vino zopet kalno in motro postati, novo drožje narejati in se mora zopet pretočiti.

(Dalje prihodnjic.)

Sejmovi. Dne 21. januarija: v Gradcu, na Teharji; dne 22. januarija: v Mozirju; dne 23. januarija v Koprivnici; dne 25. januar.: v Slov. Gradcu in dne 28. januv. v Artičah.

Dopisi.

Iz Maribora. (Deželni zbor.) Iz dež. zbora v Gradcu še imamo samo dve seji, da o njih našim bralcem poročamo. Prva se je vršila dne 13. t. m. Znamenita je za naše bralce samo vsled resolucije naučnega odseka, v kateri se terja, naj se bolje ko dosehal njeguje nemški jezik v ljudskih šolah. To pa se ve, da samo po slovenskih krajih. Že dolgo smo se priučili v tem dež. zboru slišati o slov. krajih le takrat, kedar gre za nemštvo. Kar so tedaj tudi v tej seji pred svojo resolucijo sklepali, to je merilo samo na nemške kraje in ni se v teh stvarih vleiko govorilo. Vse se je, kakor so dotični poročevalci predlagali, tudi vzprejelo. Življenje je v zbor še le prišlo, ko mu je dr. Ausserer resolucijo o „bindišarjih“ in njih želji po nemščini prebral. Zoper to goropadno neumščino se je prvi baron Gödel vzdignil. Moški pa mirno, kakor ima visoki gospod navado, je razkazal, da za tako resolucijo ni mesta, dokler se vlada sama v tem vprašanju ne izreče, kako da si namreč misli § 19. drž. osnovnih zakonov vpeljan v življenje. Za njim govori izkušeni vodja na-